

Minimální preventivní program ZUŠ Pohořelice

1) Rizikové chování - „Bezpečný internet“

Co je kyberkriminalita:

Internetová kriminalita - Kyberkriminalita je trestná činnost, páchaná v prostředí informační a komunikační technologie.

Typy nebezpečných jevů:

1. Kyberšikana - Forma psychické šikany spojené s používáním či realizována prostřednictvím komunikačních technologií jako je Internet nebo mobilním telefonem.
2. Cybergrooming - Snaha některých uživatelů Internetu, např. na sociálních sítích, zneužít dětské důvěry a prostřednictvím falešné identity dítě zlákat ke schůzce a dítě pohlavně zneužít. Útočníci jsou tedy často pedofilové.
3. Cyberstalking (pronásledování) - Opakované a stupňující se obtěžování a pronásledování, které snižuje kvalitu života a ohrožuje jeho bezpečnost. Útočník neustále zahrnuje svoji oběť e-maily, telefonáty, SMS zprávami atd.
4. Flaming - Urážky, nadávky, vyhrožování apod. Mezi typické projevy flamingu patří umístování urážlivých vzkazů do diskusních fór a následné stupňování podobných útoků.
5. Hoax (falešná zpráva, mystifikace, podvod, výmysl, žert) - V informační terminologii tento termín označuje poplašnou zprávu, která se snaží šířit paniku. Jejím úkolem je vystrašit příjemce a donutit ho k unáhleným činům.
6. Phishing - Podvodné jednání s cílem vylákat vaše osobní data jako např. čísla kreditních karet, hesla a další důležité údaje.
7. Spoofing (falešné webové stránky) - Určitý typ kyberkriminality který spočívá v používání podvodných informací a snaží se přesvědčit člověka, že je na pravé webové stránce, a přimět ho prozradit své osobní údaje, jako je např. číslo kreditní karty.

Prevence škola:

- Zakotvit pravidla používání mobilních zařízení a internetu do školního řádu.
- Pravidelně monitorovat chování jednotlivce i vztahů v kolektivu, podporovat ohrožené a oslabené členy. Se žáky hovořit, naslouchat jim, věnovat dostatek pozornosti jejich přáním, starostem, názorům a pocitům.
- Používat internet, sociální sítě, portály pro sdílení videí společně s žáky k pozitivním, vzdělávacím a rozvojovým účelům.
- Instruovat žáky, komu a jakým způsobem se mohou s případným problémem s důvěrou svěřit.
- Předat žákům kontakty na pomáhající pracoviště specializované na pomoc obětem kyberkriminality (viz. níže).

Prevence rodiče:

- Zavést domácí pravidla pro využívání Internetu.
- Ujistit se, že děti dosáhly věkové hranice požadované danou sociální sítí.
- Získat o příslušných sociálních sítích co nejvíce informací.
- Trvat na tom, aby se děti nezačaly osobně stýkat s osobou, se kterou dosud probíhala komunikace pouze online, a naopak podporovat jejich socializaci s lidmi, které osobně znají.
- Dbát na to, aby děti nepoužívaly úplná jména.
- Ujistit se také, aby v profilech dětí nebyly obsaženy další údaje umožňující jejich identifikaci.
- Komunikovat s dětmi o jejich zážitcích ze sociálních sítí.

Projekty pro ochranu dětí a jejich internetové portály

Projekt E-bezpečí - <http://www.e-bezpeci.cz/>

Saferinternet – <http://www.saferinternet.cz/>

Internet hotline – <http://www.internethotline.cz/>

Pomoc on-line – <http://www.pomoconline.cz/>.

Richard má problém – <http://www.richardmaproblem.cz/>.

Horká linka – <http://cervene-tlacitko.saferinternet.cz/>.

Desatero bezpečného internetu:

1. Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.
2. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní. Svou intimní fotku neposílej ani kamarádovi nebo kamarádce - nikdy nevíš, co s ní může někdy udělat.
3. Udržuj hesla (k e-mailu i jiné) v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
4. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je.
5. Nedomlouvej si schůzku přes internet, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
6. Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
7. Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.
8. Nedej šanci virům. Neotevírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
9. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.
10. Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

Přehled legislativy vztahující se ke kybernetické bezpečnosti:

<https://www.govcert.cz/cs/zkb/legislativa/>

2) Šikana

Co je šikana:

Šikanování je: „ Jakékoliv záměrné a opakované chování s cílem ublížit, ohrozit, zastrašovat či ponižovat jiného člověka, případně skupinu lidí. “

Šikana může mít formu fyzických útoků (bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí), nebo útoků psychických (nadávky, pomluvy, vyhrožování či ponižování) jedince, nebo skupiny jedinců.

V dnešní době je čím dál rozšířenější forma internetové šikany - kyberšikany prostřednictvím sociálních sítí.

Jaký je rozdíl mezi škádlením a šikanou:

Škádlení je forma kamarádkého žertování (popichování, zlobení), při kterém není nikdo zastrašován, nebo ponižován. Hranice mezi škádlením a šikanou však může být v některých případech velmi úzká a mělo by být v klíčových kompetencích pedagogických pracovníků ji rozeznat.

Přímé varovné signály šikanování:

- Posměšné poznámky na adresu jedince, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika jedince, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na jedince, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které jedinec dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- Nátlak na jedince k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Velmi podstatnou vlastností šikanování je skrytost a nepřístupnost. To je dáno především tím, že často všichni přímí i nepřímí účastníci šikany, včetně obětí, z různých důvodů a pohnutek brání jejímu odhalení.

Nepřímé varovné signály šikanování:

- Jedinec je často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při přestávkách a volných chvílích jedinec vyhledává blízkost učitelů, nadřízených či jiných autorit.
- Má-li jedinec promluvit před kolektivem, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči, stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch či pracovní výkon se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy či z ní.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Prevence šikany - Pedagogický pracovník:

- Připustit, že i v jeho třídě může docházet k šikanování.
- Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy.
- Více všimnout dětem tělesně slabších, psychicky labilních, něčím nápadných, vymykajících se průměru.
- Snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ní. Učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, a umět si s nimi o tom popovídat, mají-li zájem.
- Vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a jednat s nimi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností.
- Pokud zjistí, že se tak děje, musí zaujmout k celé věci rozhodné stanovisko a poskytnout morální podporu obětem, měl by využít školního řádu a postupovat ve smyslu metodického pokynu ministerstva školství.

- Informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech – učitel, vedení školy, kterýkoliv pracovník školy.

Postup třídního učitele (vyšetřující osoby), má-li podezření na šikanu:

1. Konfrontovat svá pozorování s dalšími kolegy.
2. Co nejdříve oznámit své podezření vedení školy, konzultovat další postup. Dohodnout se, zda další vyšetřování povede třídní učitel, nebo jiná osoba (člověk znalý problematiky). Případně přizvat psychologa.
3. Mezi čtyřma očima a bez zbytečné paniky vyslechnout více nezaujatých svědků - spolužáků. Důležité věci si zapisovat, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech.
4. Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Poprosit je o spolupráci.
5. Teprve nyní vyslechnou oběť - citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečí a důvěrnosti informací. Vše zapisovat nebo nahrávat. Tento pohovor musí provádět osoba, které oběť důvěřuje.
6. Vyslechnout agresory - překvapivě, mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí. Je-li pachatelů víc, soustředit se na rozpory ve výpovědích. Vytipovat nejslabší článek, dovést k přiznání či k vzájemnému obviňování.
7. Požádat vedení školy o svolání výchovné komise (vedení školy, třídní učitel, případně další učitelé nebo psycholog z PPP). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu, a jaký je její stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální a závisí na věku, intenzitě šikany a na tom, zda se jednalo o první případ nebo recidivu.
8. Individuálně pozvat k jednání rodiče agresorů, seznámit se situací, sdělit jim navrhovaná opatření (zdůraznit možnost nápravy) a požádat je o spolupráci. Pokud

odmítají, zvážít oznámení na OPD a Policii ČR. V otázce trestů nepřístupovat na kompromisy.

Specifika možnosti výskytu šikany na ZUŠ:

Výuka žáků na ZUŠ je mnoha ohledech pro výskyt šikany poněkud „bezpečnějším prostředím“, než je prostředí na ZŠ, nebo střední škole. Jedním z důvodů je to, že jde o školu výběrovou. Dalším faktorem je to, že výuka hudebního oboru je realizována individuální formou. V neposlední řadě už z povahy činnosti na ZUŠ vyplývá, že zde musí fungovat týmovost, kdy je výsledek na účinné spolupráci žáků. To se týká jak výuky hudebního oboru (souborová hra, sborový zpěv) tak i výtvarného a tanečního oboru, kde musí kolektiv fungovat jako jeden tým. To ale neznamená, že šikana je na ZUŠ vyloučena a každý pedagogický pracovník by měl neustále pečlivě sledovat a případně okamžitě zakročit při jakémkoliv náznaku nežádoucího chování.

Legislativní rámec šikanování:

- Zákon č. 56/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon), řeší práva a povinnosti školy, žáků a studentů a jejich zákonných zástupců.
- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů, obsahuje některé odstavce, které se týkají vztahů rodičů a dětí, odpovědnosti rodičů a výchovných opatření.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá problémy dětí, které jsou nějakým způsobem ohrožené.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 140/1961, ve znění pozdějších předpisů.
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j 224 246/2008 – 50 ze dne 3. 12. 2008.

3) Záškoláctví

Co je záškoláctví:

Záškoláctví je přestupek, kterým žák vědomě zanedbává školní docházku. Je označováno za poruchu chování, která může být spjata s negativním přístupem ke škole. Jedná se o porušení školního řádu a současně jde o porušení školského zákona, který vymezuje povinnou školní docházku.

Typologie záškoláctví:

- Pravé záškoláctví – rodiče o tom neví.
- Záškoláctví s vědomím rodičů – rodiče o tom ví a napíše omluvenku. (rodiče potřebují s něčím pomoci, nebo potřebují, aby se žák postaral o jiného člena rodiny.)
- Útěky ze školy – žák do školy přijde, nechá si zapsat svoji docházku a posléze odejde.
- Odmítání školy – žákovi představa, že musí do školy, může přinášet tak velké psychické potíže, že do školy odmítá jít. (má strach, že nebude učivo zvládat, má strach ze šikany atd.)

Příčiny záškoláctví:

- Strach ze školy – Strach ze šikany, opětovného neúspěchu v nějakém předmětu. Může jít i o tzv. školní fobii, která může vzniknout ze strachu k nějaké osobě ve škole. Žáky s touto fobii můžou doprovázet bolesti břicha, bolesti hlavy, závratě. Zde nelze snadno rozpoznat reálný strach ze školy od pouhého nechtění do školy jít.
- Špatně zvolené studium.
- Lenost – Žákovi se zkrátka do školy nechce, nebaví ho to tam.
- Kamarádi – V dospívání mají na vývoj žáka největší vliv jeho kamarádi. Škola a školní prostředí se pak stává neatraktivní.
- Rodinné problémy – Negativní vztahy v rodině, žák je vystaven velkému tlaku a stresu a chce se před ním nějak schovat, a tak zanedbává i školní docházku, kde je na ně vyvíjen další tlak.

Prevence záškoláctví:

Učitelé:

- Nejprve stanovit pravděpodobnou příčinu vyhýbání se škole. Nedoporučuje se okamžité potrestání žáka, protože obvykle problém nevytváří žák sám. Trest může mít negativní dopad a může naopak posílit motivaci k tomu, aby se škole ještě více vyhýbal.
- Pokusit se se žákem probrat, proč ho škola nudí, proč mu připadá bezvýznamná.
- Jsou-li rozpoznány příčiny a byla učiněna opatření, jak se s nimi vyrovnat, doporučuje se uzavřít „úmluvu o chování“, což je užitečná strategie v těžko zvládnutelných případech.

Rodiče:

- Motivovat dítě k návratu do školy. Poskytnout mu maximální oporu a pomoc. Nároky na školní výsledky přizpůsobit možnostem dítěte.
- Zvyšovat odolnost dítěte vůči zátěži. Ocenit jeho snahu překonat překážky. Učit dítě žádoucím způsobům chování včetně asertivních reakcí.
- Přezkoumat výchovné postupy ve vlastní rodině. Odstranit takové projevy ve svém chování, které může dítě i nevědomě napodobovat.
- Analyzovat s dítětem jeho nežádoucí chování, nacvičovat s ním správné reakce.
- Včas kontaktovat odborníky se žádostí o radu, pokud má dítě strach ze školy a všimnout si podezřelých signálů, které mohou záškoláctví dítěte předcházet.

Legislativní zakotvení:

- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, č. j. 10 194/2002 – 14 „k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ ze dne 11. března 2002.
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Zpracoval: Mgr. Rostislav Komosný

Schválila: Zdeňka Šichová, dipl.um.

V Pohořelicích dne 23.8.2021